

рування та низьким рівнем довіри до державних інституцій. Ця ситуація не лише зменшує податкові надходження до бюджету, але й створює нерівні умови для бізнесу, посилюючи економічну нерівність. Міжнародний досвід демонструє, що зниження податкового навантаження, спрощення процедур адміністрування, цифровізація податкових систем (у тому числі із застосуванням великих даних і штучного інтелекту) та боротьба з корупцією є ефективними інструментами скорочення масштабів тіньової економіки.

Література

1. Schneider, Friedrich, 2005, Shadow Economies of 145 Countries all over the World: What Do We Really Know?, CREMA Working Paper Series, Center for Research in Economics, Management and the Arts (CREMA), <https://www.crema-research.ch/wp-content/uploads/2022/01/shadow-economies-of-145-countries-all-over-the-world-whatdo-we-really-know.pdf>
2. Elgin, C., M. . Kose, F. Ohnsorge, and S. Yu. 2021. «Understanding Informality.» CERP Discussion Paper 16497, Centre for Economic Policy Research, London. <https://www.worldbank.org/en/research/brief/informal-economy-database>
3. Ben Kelmanson, Koralai Kirabaeva, Leandro Medina, Borislava Mircheva, Jason Weiss, 2019, «Explaining the Shadow Economy in Europe: Size, Causes and Policy Options», Working Paper No. 2019/278, <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2019/12/13/Explaining-the-Shadow-Economy-in-Europe-Size-Causes-and-Policy-Options-48821>
4. Oviedo, Ana Maria; Thomas, Mark R.; Karakurum-Ozdemir, Kamer. Economic informality: causes, costs, and policies — a literature survey (English). World Bank working paper; no. 167. Washington, D.C.: World Bank Group. <http://documents.worldbank.org/curated/en/567571468331805356/Economic-informality-causes-costs-and-policies-a-literature-survey>
5. Awasthi, Rajul; Engelschalk, Michael. 2018. Taxation and the Shadow Economy: How the Tax System Can Stimulate and Enforce the Formalization of Business Activities. Policy Research Working Paper; No. 8391. © World Bank, Washington, DC. <http://hdl.handle.net/10986/29603>

Осецький В.Л.

*доктор економічних наук, професор,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

Куліш В.А.

*доктор філософії
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Інновації в сучасній економіці стали не лише невід’ємною її складовою, а й обов’язковою і інституціональною умовами економічного розвитку. Україна належить до країн, які визнають важливість інновацій в умовах воєнного конфлікту та періоду післявоєнного відновлення. Війна створює значний тиск на інноваційну систему країн, що генерує зростаючий потік інновацій, які відповідають стратегічним потребам суспільства. Для теоретичного розуміння впливу війни на інноваційний розвиток важливо враховувати досвід інших країн. Наприклад, у післявоєнній Європі успіх економічного відновлення значною мірою залежав від впровадження плану Маршалла. Як зазначено в Плані Маршалла «Програма відновлення Європи», ключовою довгостроковою метою Плану було самозабезпечення європейських країн, тому американська допомога частково надавалася у вигляді прямих поставок промислових товарів, сировини та устаткування. Також великого значення мало набуття країнами, залученими до реалізації Плану, досвіду впровадження інноваційних технологій і методів реалізації виробництва, що дозволило підвищити продуктивність праці та перейти на якісно новий технологічний та управлінський рівень.

Водночас війна може створювати нові можливості для інноваційного розвитку. У статті «Економіка конфлікту: огляд літератури та посібник для іноземних донорів» Домініка Роне-ра [2] наголошується, що конфлікт інколи стимулює інновації в оборонній промисловості, енергетиці та ІТ-секторі. Ці галузі часто стають привабливими для інвесторів навіть у період війни. У випадку України — це підтверджується інноваційним розвитком військових технологій і зростанням ІТ-сектору, що став одним із визначальних факторів впливу на формування і функціонування національної інвестиційно-інноваційної системи.

Отже, вплив війни на інвестиційно-інноваційну систему включає сукупність економічних та інституційних чинників. В сучасних реаліях, ефективна адаптація ключових інститутів для стабілізації економічної ситуації потребує залучення міжнародного досвіду інноваційного розвитку, що може привести до радикальних структурно-технологічних змін в економіці та суспільстві. Відсутність структурно-технологічних змін у напрямі рішучого інноваційного розвитку означає не що інше, як визначення ролі нашої країни як «світової периферії». Загальний стан структурно-технологічних змін економіки України не може вважатися задовільним, оскільки його поділ на трансформаційний та трансакційний сектори опинився за межами інвестиційно-інноваційної системи. Більше того, зміни структури відбуваються спонтанно, тому що їх не вважають усвідомленими завданнями реалізації інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки України.

Мова йде про особливу значимість інвестиційно-інноваційної системи у забезпеченні збалансованого економічного розвитку. Будь-який розвиток як результат функціонування інвестиційно-інноваційної системи повинен мати зворотні зв'язки, величина та інноваційні зміни яких з часом визначають стійкість зазначеного розвитку. Таку стійкість можна розуміти і як здатність взагалі до розвитку, тобто якісних інноваційних змін, і як здатність розвиватися не спонтанно й дискретно (еволюційний підхід). На основі принципу зворотного зв'язку щодо інтерпретації теоретичного знання в економічній аналітиці, відкривається методологічний простір для переосмислення теорії інноваційного розвитку, оновлення її основних положень у воєнній економіці та їх практичного використання.

Найважливіший висновок цього напрямку теоретичного знання в економічній аналітиці полягає в тому, що ефект інноваційного розвитку досягається за умови, коли інвестиції та інновації взаємопов'язані не лише як категорії, а й як корінні структурно-функціональні фактори, якість співвідношення яких забезпечить структурно-технологічні зміни та формування і функціонування інвестиційно-інноваційної системи. Якщо структура інвестицій відповідає технологічній структурі виробництва, то тим самим забезпечується розширене відтворення, але в межах існуючої структури виробництва. Для того, щоб здійснити структурно-технологічні зміни та забезпечити інноваційний розвиток, необхідно, щоб інвестиції, забезпечуючи удосконалення усіх видів виробництва, пріоритетно зосереджувались на тих виробництвах і в тих галузях, які визначають інноваційний розвиток економіки, тобто поліпшення її структури на новій інноваційній основі. І навпаки, якщо інвестиції спрямовуються переважно у неперіоритетні технології, то її структурна може погіршуватися. Різні види залежностей між структурою інвестицій і структурою економіки дають можливість моделювати ці процеси, встановлювати найоптимальніші і найефективніші співвідношення між ними як складовими інвестиційно-інноваційної системи [1].

Відображення сутності інноваційного розвитку дозволяє також збагатити методологію системного підходу з метою адекватного теоретичного відображення сучасних реалій. Відображення в теорії системної динаміки, а не тільки системно-структурної статистики за допомогою широкого використання категорії розвитку як тимчасової характеристики руху систем — це гідна відповідь учених-теоретиків на зростаючу стрімкість інноваційних змін. Так, структурно-динамічні практики є потребою постановки та вирішення проблеми не просто розвитку, а вже якості розвитку й інноваційного виміру розвитку, включаючи його інституційний аспект. Розвиток, як і інновації, це складний процес взаємопов'язаних цілісних змін як у системах різного рівня, так і в національній інноваційній системі, що інтегрує перші.

Процес інноваційного розвитку в Україні зумовлює необхідність системних інституційних перетворень економічної політики, формування сприятливого інноваційного клімату, рішучого прориву у сфері використання цифрових технологій, виникнення і активізації цифрових платформ з погляду інтересів загальної структурної реорганізації і модернізації економіки країни.

Для введення дієвої економічної політики в Україні потрібна нова теорія такої політики, яка по суті означає масштабні технологічні, інституційні та структурні зміни української економіки. Економічна політика має проводитися на користь інноваційного розвитку, тобто спрямована на підвищення ефективності промислового виробництва, отримання нових знань і технологій, зростання інвестицій у людський капітал.

Аналіз інституційних змін та економічної політики — основні напрями формування загальної теорії економічної еволюції і трансформації. Головною особливістю інституційних перетворень є поєднання механізмів інноваційної модернізації з формуванням нової економічної політики, в основі якої лежить інноваційний розвиток країни. Якість системного розвитку великою мірою визначатиметься здатністю держави проводити економічну політику інноваційного розвитку економіки, заснованого на знаннях. Здійснення поступальної економічної політики реформування інституційної структури економіки України та активної, орієнтованої на формування «економіки знань», забезпечуватиме системний, стійкий інноваційний розвиток економіки.

Повільний розвиток вітчизняних інститутів «нової інвестиційно-інноваційної системи» ускладнює для української економічної науки розроблення рекомендацій щодо ефективності руху до інституційного забезпечення оптимізації участі держави в інноваційному розвитку економіки. Із позицій ретроспективного аналізу світового досвіду, слабка інтенція до використання інституційної єдності економічної теорії та економічної політики, має наслідком додаткову економічну суперечність у суспільстві та не сприяє реалізації державної стратегії інноваційного розвитку.

Феномен інноваційного розвитку надає якісної смислової визначеності цілеспрямованій структурній політиці відповідно до сучасних інституційних форм державного регулювання інноваційного розвитку, підпорядковує собі все, що відбувається в межах національної інвестиційно-інноваційної системи.

Література

1. Осецький В.Л. (2003). Інвестиції та інновації: проблеми теорії і практики. Монографія. К. ІАЕ УААН. 412 с.

2. Rohner D. (2018). The Economics of Conflict: A Literature Review and Practitioner's Guide for the Foreign Aid Community. *Revue d'économie du développement*. Vol. 26. P. 5-25. URL: <https://shs.cairn.info/journal-revue-d-economie-du-developpement-2018-4-page-5?lang=en&tab=auteurs>

Петролюк Ю.С.

здобувач PhD,

ЗВО «Університет Короля Данила»

АНАЛІЗ РИНКОВОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ПЕРШИЙ КРОК У РОЗРОБЛЕННІ КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Аналіз ринкового середовища є першочерговим завданням для будь-якого підприємства, яке прагне розробити ефективну конкурентну стратегію. Це детальне дослідження усіх внутрішніх і зовнішніх факторів, які впливають на діяльність компанії та її позицію на ринку.

Усвідомлення необхідності стратегічного управління в умовах динамічних змін пояснюється зростанням ролі стратегічного менеджменту в діяльності більшості українських підп-